

*О. Г. Жмайлова, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ГАЛУЗЕВОГО АНАЛІЗУ В ОЦІНЦІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ БАНКІВ

В умовах високого рівня конкуренції в банківському бізнесі, прагнення банків підвищити рівень рентабельності та лібералізації кредитної політики особливого значення набуває система своєчасного виявлення та обмеження рівня кредитного ризику як одного з найбільш поширених в банківській діяльності.

Оцінка підприємницької діяльності є предметом дослідження маркетингу, стратегічного менеджменту та аналізу. Її метою є визначення факторів, які можуть вплинути на прийняття стратегічно важливих рішень всередині підприємства, з боку потенційних інвесторів тощо. Незважаючи на те, що теоретичні та методичні засади цієї проблеми досить широко розглянуті в працях вчених, певні питання залишаються не достатньо вивченими і потребують подальшого дослідження. Саме тому, на нашу думку, результати цих досліджень цілком доречно використовувати при банківському кредитуванні, вивчення якого, як і кредитних відносин в цілому, виходячи з ринкових реалій діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання є актуальним і важливим питанням сьогодення.

На жаль, кредитування все ще не відіграє сьогодні належної ролі у фінансуванні підприємницьких структур. Більшість розглянутих методик оцінки кредитоспроможності, які використовуються банками, не приділяють належної уваги проблемі оцінки зовнішніх умов функціонування позичальника – юридичної особи.

В зв'язку з цим вважаємо, що для здійснення аналізу зовнішнього середовища функціонування позичальника доцільно використати один із підходів стратегічного менеджменту – галузевий аналіз, основним об'єктом досліджень якого є аналіз галузевого оточення позичальника.

Поглиблений аналіз сфери функціонування позичальника є надійним способом обмеження кредитного ризику банківської установи, крім того, має безперечну користь для менеджерів підприємства, яке планує отримати кредит, оскільки дозволяє ідентифікувати, узагальнити зовнішні фактори ризику та усвідомити „вузькі місця” як проекту, так і діяльності позичальника в цілому.

Для спрощення оцінки пропонуємо фактори галузевого аналізу умовно поділити на числові фактори, тобто ті, які є результатами певного обчислення цифрових даних, і аналітичні фактори, оцінка яких є досить суб'єктивною та вимагає певного експертного дослідження.

Вивчення даного питання показало, що найбільший інтерес для аналітика при здійсненні галузевого аналізу представляють наступні числові фактори:

- величина прогнозованої частки ринку позичальника як результат реалізації проекту, для реалізації якого залучається кредит, від чого безпосередньо залежить спроможність генерувати грошові потоки в майбутньому для обслуговування боргу;

- фактор різниці між темпами росту виробництва у підприємницькій діяльності та в країні в цілому – показник, який в найбільшій мірі характеризує „здоров'я” та розвиток підприємництва;

- забезпеченість підприємницьких структур власними фінансовими ресурсами – фактор, який відображає середній запас фінансової стійкості підприємств, їх прибутковість та рівень капіталізації;

- фактор середнього рівня кредитоспроможності підприємств як показника, що найкраще відображає якість процесів, безпосередньо пов'язаних з банком, - залучення та повернення кредиту.

Зазначимо, що серед основних аналітичних факторів, які не мають числового значення, проте характеризують підприємницьку діяльність, на нашу думку, слід відзначити фактори монополізації, сезонності, державного регулювання підприємництва та впливу політичних, екологічних факторів, оскільки, політичні зміни в Україні, які відбуваються останнім часом, становлення та зміцнення політичної системи з супутніми явищами, а також традиційно тісні зв'язки економіки з політикою в державі, несуть в собі підвищений ризик, який позначається на кредитоспроможності вітчизняних підприємств.

Необхідно зазначити, що крім здійснення аналізу підприємницької діяльності за наведеними показниками, доцільно проводити аналогічний порівняльний аналіз позичальника. Якщо значення показників для позичальника будуть кращими від середніх в сукупності підприємницьких структур, можна стверджувати про добру його фінансову позицію. У випадку відхилення в гірший бік, на нашу думку, слід провести глибший аналіз для виявлення причин таких відхилень, оскільки на це можуть бути об'єктивні причини та/або є перспективи щодо виправлення ситуації в найближчий час.

Звичайно, галузевий аналіз не обмежується оцінкою лише зазначених факторів, проте нами в концепції оцінки пропонується до розгляду ті основні з них, інформація щодо яких є прийнятно доступною для банківських аналітиків і не вимагає залучення сторонніх експертів. Ряд факторів, що пропонуються для аналізу є більш цікавими для менеджерів самих підприємств як такі, що безпосередньо та істотно впливають на процес прийняття стратегічних рішень, відіграють визначальну роль в процесах інвестування тощо.

Таким чином, за результатами поєднання даних оцінки галузевого аналізу можна глибоко дослідити та визначити стан середовища оточення позичальника.